

DE MATRIMONIO.

CAPUT PRIMUM.

De Sponsalibus.

3925 **S**ponsalia sunt, promissio deliberata, & mutua, signo sensibili expressa, futuri matrimonii, inter personas iure habiles?

Hinc ad valorem, 1. Non sufficit propositum, quia non inducit obligationem; sed requiritur promissio: v. n. 1785. 2. Non sufficit, si unus promittat, alter pure accepteret, 3. Requiritur actas septennii, quia tunc presumitur usus rationis, ut promissio sit voluntaria, & deliberata: v. n. 1689.

3926 Si parentes, aut curator contrahat sponsalia de futuro pro filio, aut filia praefente, & non contradicente, valida sunt sponsalia, nisi adsit metus, quia jus accipit taciturnitatem pro expressione consensus: Si vero contrahat pro absente, tunc si filius, aut filia est pubes ut sponsalia sint valida, opus est, ut consentiat, seu ut illa, quando scit, expresse, vel tacite aliquo signo sufficienti ratificet. Si est impubes, valida sunt sponsalia sine ejus consensu inita; quando tamen est factus pubes, tenetur illa implere, non ex necessitate contractus, sed ex debito honestatis: v. n. 1979.

3927 Sponsalia valida obligant sub mortali, ut una pars contrahat matrimonium, quando altera requiretur, nisi prefixus sit terminus. Et qui recusat, potest cogi à Judice etiam per censuras.

3928 Si quis dicat, Non ducam aliam, quam te, non sunt sponsalia: quia illa verba sunt vera, etiam si nullam ducat.

3929 Qui promisit simulacrum aliquam ducere, per se non tenuerit ad nuptias, sed damnum inde ortum compensare. Si autem sub tali promissione puellam induxit ad copulam, tenetur eam ducere. Nisi illa esset longè inferioris conditionis, verb. gr. si vir esset nobilis, illa agricola filia: sed satisfactit dotando. Quod si illa sua disparitatis conscientia consensit in copulam, amissit jus ad dorem, quia censetur ipsa ultrò decipi voluisse: v. n. 2143.

3930 Sponsalia posteriora contra priora, etiam si jurata, aut copula accesserit, sunt invalida. 3931 Liberi, qui parentibus insciis contraherunt sponsalia, etiam cum iis, qui imparis sunt conditionis, obligantur, nec à parentibus impediri possunt, nisi magnum scandalum ex matrimonio timeretur, Diana p. 9. tr. 7. ref. 71.

3932 Resiliens culpabiliter à sponsalibus, perdit suas arrhas, & tenetur ad alteri parti redendas, ac ad restitutionem, quanti ejus intererat talis contractum impleri: v. n. 3938.

3933 Ubi Trident, non est receptum, sponsalia iure antiquo transiunt in matrimonium per quavis signa externa maritali affectu exhibita; v. gr. per copulam: ubi vero Trident, est receptum, hac signa non tenent, nec sunt licita, si sunt clandestina sine Parocho, & testibus; vide n. 542. & 1238.

3934 Habet tamen matrimonium clandestinum vim sponsalium validorum, ita ut teneantur matrimonium contrahere coram Parocho, & testibus, si contrahentes sint impuberes, minimè si sint puberes; quia Trid. sess. 23. cap. 1. de Matrim. declarat omnino inhabiles ad contrahendum clandestinè contrahentes. Tambur. contra Aversam, qui vult, ex matrimonio clandestino etiam inter puberes resultare sponsalia valida. Clericatus cap. 141. n. 15.

3935 Ligati aliquo impedimento dirimenti non possunt validè sponsalia inire, nisi sub conditione dispensationis obtinendæ; & tunc ante dispensationem nullum valorem habent, nec publicam honestatem inducunt, unde dispensatione obtenta, requiritur novus consensus ad sponsalia. Ex quo fit; quod si ante dispensationem contraxisset quis cum alia, cum qua nullum impedimentum haberet, contrahere deberet cum hac secunda.

3936 Ad sponsalia non requiritur determinata forma, sed sufficit consensus utriusque expressus verbis, aut signis, juxta morem patris.

3937 Interdicti possunt validè inire sponsalia, non sic publicè excommunicati excommunicatione majori; qui tamen possunt validè matrimonium inire, sed illicitè. Clericatus cit. n. 13.

3938 In sponsalibus apponi possunt conditiones, quæ sunt honestæ, non prohibitez, nec matrimoniali libertati repugnantes.

Unde non possunt apponi poena, v. g. ut si qui promissis non steterit, solvat gemmam, centum aureos, &c. nec potest accipi pignus, quia repugnat libertati, ac proinde prohibita, cap. Gemma, de sponsalibus.

Non sunt autem prohibitez arrhae, sed lictæ, si contrahentes non sint minores, sed excedant annum vigesimum quintum. Arrhae sunt sponsalitis largitates, qua altu in sponsalibus traduntur in benevolentia signum, & matrimonii securitatem.

Possunt dari arrhae ab uno tantum sponso, cum obligatione, ut si alter recusat adimplere sponsalitatem.

De Sacramento Matrimonii. Cap. I.

433

sponsus amissione officii, vel alio modo reddatur ineptus ad rei familiaris sustentationem. 7. Si magna alterius partis debita deteguntur, aut sponsa promissam dotem præstare negat, vel sponsus cum magno sponsæ incommodo incipiat vagari, aut sine ejus licentia ad longinas terras proficiuntur: quia tunc meritò censetur juri suo renunciare.

8. Dissolvuntur sponsalia etiam jurata per ingressum alterius in Religionem, aut per votum ingrediendi, aut Ordinis facii susceptio nem.

3940 Quando dictæ causæ sunt manifestæ, posunt sponsalia dissolvi sine autoritate Judicis. Quod si sponsus cognito suo jure resiliendi, nihilominus carnaliter cognovit sponsam, censetur tacite juri suo renunciasse, & sponsalia ratificasse.

3941 (Si sposo superveniat nova hæreditas, ita ut sponsa sit jam illi inæqualis, non idè habet jus resiliendi, quia non est deceptus in conditione sponsæ, in qua nulla est facta mutatio. Idem est de sponsa, si ipsi nova superveniat hæreditas.) Hæc Arsdekin in tom. 2. pag. 282. ex Busemb. tr. 6. c. 1. de sponsalibus.

3942 Sufficit ad dissolvenda sponsalia timor exhortationis paterna: Oris graveolentia, vulgo noabile puzza del fato, aut copula carnalis per vim illata sponsæ: Clericatus cap. 141. quia licet sponsa non peccavit, est tamen factæ valde vilis, & assert sponsi notabile dedecus: v. n. 4115.

3943 Ad Judicem autem Ecclesiasticum spectat cognoscere, an causæ sint legitimæ ad dissolvenda sponsalia. Tales censentur, ubi de malo exitu timetur; Clericatus cir. num. 19. ex cap. 11. de sponsalibus. Quia Judex Ecclesiasticus est Judex competens, quando agitur de validitate, aut invaliditate, licet Laicus sit Judex competens, si agatur de executione. Clericatus c. 141. n. 5.

3944 Sponsalia per sublequens matrimonium validum dissoluta, probabilius est non esse extincta, sed suspensa, ita ut mortua conjugi, teneatur, qui fidem fregit, ad sponsalia priora, si pars laeta velit nubere; ait Mastrius disp. 20. num. 82. & Brancatus contra Bonac. & Tancr. ut in simili dicitur de eo, qui contraxit matrimonium cum voto simplici cœstitatis.

3945 Qui post sponsalia cum una, contrahit sponsalia cum alia, cum qua insuper habet rem, tenetur ducere primam, & ducere secundam, si hoc erat virgo, aut si non virgo, eam publicitate dehonestavit; nisi prima charitate mota suis sponsalibus cedebat, aut enormiter deformetur: aut

Examen Ecclesiast.

Eccles. Matr.

Matr. tit. 8. disp. 49. Diana part. 11. tral. 2. ref. 70. quia per priora spontalia vir erat alteri mulieri adstrictus, & secunda mulier per copulam non acquisivit jus in rem alterius. Est contra Castropol. & Pontium apud Clericatum cit. num. 21. qui volunt, quod teneatur ducere secundam, si haec erat inscia priorum sponsalium, idque ad reparandum nimium damnum secundæ.

3946 At si moriatur prima, tunc habet locum secunda opinio, quod ad reparandum damnum teneatur ducere secundam. Quod si cum hac secunda non habuit rem, non teneatur eam ducere; quia posteriora sponsalia stantibus prioribus fuerunt invalida, & quod ab initio non subsistit, tractu temporis non convalescit, cap. Placet, de Convers. conjugat. Clericatus cit. n. 22.

3947 Qui post votum simplex castitatis defloravit puellam sub promissione matrimonii, tenetur ad votum, Rodr. in sum. tom. I. cap. 28. num. 11. Diana in sum. verb. Ingredi Religio- nem num. 3. contra Leandrum de Matr. tr. 9. dis. 2. quest. 5. quia hujusmodi promissio, aut sponsalia sunt contra jus à Deo jam acquisitum, adeoque iniqua, & invalida, sicut à pari, qui post promissionem conjugii, aut sponsalia, emittit votum simplex castitatis, tenetur ad sponsalia, Villal. tral. 12. diff. 12. num. 9. Nayar. Sanch. Filliuc. contra Leandrum cit. q. 6. quia votum est de re alteri promissa, nec Deus acceptat promissionem in præjudicium tertii; ita à fortiori, si votum sit prius, standum est pro yoto.

3948 Sponsalia ab initio invalida; & sponsalia ab initio valida, quæ postea mutuo consensu dissolvuntur, in hoc differunt, quod invalida non pariunt impedimentum publicæ honestatis, bene verò valida: quod impedimentum durat etiam post dissolutionem mutuo consensu factam. Clericatus c. 142. n. 12. v. n. 4115. & à n. 4125.

Scotus in 4. d. 28. quest. un. litt. B. C. & d. 30. quest. 2. & Maistrus disp. 20. quest. 4. Leander tr. 9. disp. 1. & 2. Trancr. tom. 1. de Matr. lib. 1. Tambur. tom. 2. lib. 8. tral. 3. Busemb. & Clericatus cit.

C A P U T II.

De Matrimonio secundum se.

Matrimonium est contractus, & de scribitur, quod sit Sacramentum inter baptizatos, quo vir, & mulier sibi mutuo legitimè corpora sua tradunt, ad perpetuum vivi societatem, & remedium concupiscentia.

*3950 Hinc ad matrimonium requiritur, 1. Mutuus consensus contrahentium de præsenti ad differentiam sponsalium, ubi consensus est de futuro; & ideo sponsalia contrahuntur per verba de futuro: *Ducam te in uxorem, Ducam te in maritum;* Matrimonium per verba de præsenti; *Duco, seu volo te in uxorem;* *Duco, seu volo te in maritum.**

2 Requiritur, quod consensus sit expressus per signa externa sufficientia, sive consistant in verbis, sive in alio signo, & sive sint immediatè per ipsos contrahentes, sive mediatae per procuratorem.

Si Parochus ex errore lingua dixit sponsan vellet ducere foeminam, v. gr. Rosam in maritum, & sponsus affirmavit, validum est Matrimonium; quia (ut supponitur) jam ex circumstantiis apparet, quod voluntas sponsi sit ducendi foeminam in uxorem. Gobat tom. 1. tral. 10. n. 394.

3 Quod talis consensus sit inter personas non legitimè impeditas. Ex jure positivo requiritur ætas pubertatis, de qua in n. 1979.

*4 Demum requiritur præsentia Parochi, & duorum testium, cum illis verbis: *Ego vos con-jungo, &c.* alias erit matrimonium clandestinum, & novo jure Tridentini nullum: v. n. 1238. 3933.*

3951 Ministri hujus Sacamenti sunt ipsi contrahentes, materia verò, & forma est eorum mutuus consensus, hoc modo, quod materia, ex qua, & proxima, est mutuus consensus externis signis expressus, quatenus habet rationem traditionis corporum; forma verò est idem consensus, quatenus habet rationem acceptationis: materia remota sunt ipsa corpora contrahentium.

Effectus hujus Sacamenti est gratia sanctificans, videlicet augmentum gratiæ; unde ipsi contrahentes debent esse in gratia, alioquin peccant mortaliter; quia ponunt obicem gratiæ, quam Sacramentum causaret.

3952 Matrimonium dicitur ratum, quando contractus est factus modo explicato, sed non est secuta copula. Dicitur consummatum, quando est secuta copula. Unde matrimonium ratum, & consummatum, non differunt essentialiter, & in ratione Sacamenti; sed accidentaliter penes copulam fecutam, vel non secutam.

3953 Certum est, validum esse matrimonium inter absentes per procuratorem initum: ex cap. fin. de Procur. in 6. quia matrimonium non fuit à Christo semotum à linea contractus, sed contractus in se fuit elevatus ad lineam Sacamenti, seu ad causandam gratiam.

In

3954 In procuratoribus non requiritur diversitas sexus, sed possunt esse duo viri, vel duæ mulieres: quia non contrahunt nomine proprio.

Procuratori potest quis dare mandatum contentiendi in eam, quam ipse procurator in uxorem mandantis elegit. Clericatus c. 141. num. 8.

3955 Procurator autem deber adamussim servare tenorem mandati, ita ut si excedat, aut deficit, invalidum sit matrimonium.

3956 (Quid si expedito procurationis mandato (ait Clericatus cit. num. 9.)

mandans revocet consensum, sed Procurator in scius revocationis prædictæ, contrahat matrimonium nomine ejusdem mandantis? Resp. Matrimonium esse nullum, quia in negotiis civilibus valent gesta per Procuratorem revocata, quando revocatio nec Procuratori, nec parti nota est, l. si mandatum, ff. manda- ri, tamen fecus est in matrimonio, & ratio diversitas est, quia in temporalibus & merè politicis Respublica supplere potest consen- sum contrahentium, non autem in Sacramento matrimonii, de cuius essentia est, ut interveniat verus, & realis consensus conjugis, Tamb. d. cap. 4. §. 1. num. 5. 6. & 7.)

3957 Item, si expedito mandato, antequam Procurator contrahat, mandans fiat amens, tutius est asservare, quod matrimonium sit nullum, Diana part. 3. tral. 4. ref. 240. Tambur. de Matrim. tral. 4. cap. 4. à n. 11. Clericatus cap. 141. num. 11. quia deficit verus consensus realis. Sermo autem est de vera amentia, minimè de phrænesi ad tempus; hæc namque (ut rectè advertant relati Doctores) & equiparatur ebrietati, quæ hominem à statu humano non amovet.

3958 Et quamvis Tambur. cit. §. 2. cum Ca- stropal. teneant, posse matrimonium contrahi per epistolam, qua Sponsus scribat sponsæ, se eam ducere in uxorem; rectè ait Clericatus cap. 142. num. 12. hunc modum non esse prædictandum; tam quia utriusque consensus præstari debet coram Parocho, & testibus, ad quod non videtur sufficere epistola; quoniam quia hic modus est expositus fraudibus, & falsitati. Ita ille.

DE TRIBUS BONIS MATRIMONII.

*3959 F*ines primarii, seu bona ad substan- tiā matrimonii ex institutione Christi requisita, sunt tria, videlicet, Sacra- mentum, fides, & proles: adeoque, ut quis validè contrahat, necesse est, ut saltem im- plicite intendat se obligare ad indissolubilita-

tem, seu perpetuitatem, ad fidem servandam conjugi, & ad prolem studiosè non impe- diendam per media illicita, sed gratarer eam acceptandam, ac religiosè educandam, si eveniat: ita ut, si omnem, aut unam tantum obligationem ex prædictis tribus positivè excludat, v. gr. si positivè habeat animum non se obligandi ad fidem servandam, aut ad bo-

num proli, etiam per intentionem mente retentam, invalidum sit matrimonium ex defel- tu consensus, qui est de substantia contra- etus. Scot. in 4. dist. 31. q. un. §. Ad questionem, litt. A. & E. v. n. 2450.

3960 Si verò quis, dum matrimonium contraxit, habuit intentionem saltem implicitam se obligandi ad præfata tria bona, sed simul habuit animum talē promissionem & obligatiōnem non servandi, mortaliter peccavit; sed validum est matrimonium. Exemplum: Puella parturientium doloribus exterrita, quando matrimonium contraxit, habuit saltem im- plicite animum se obligandi ad bonum proli, sed simul habuit intentionem hujusmodi obligationem non exequendi, sed impedien- di; & in effectu studiosè sumpsit medicinam sterilitatis induxit; peccavit quidem, sed validum est matrimonium. Scotus cit. & d. 30.

quest. 2. art. 2. D. Bonav. in 4. d. 31. art. 1. quest. 3. D. Thomas in 4. d. 31. qu. 1. art. 3. Tancred. tom. 1. lib. 2. disp. 29. à n. 4. ad 7. Tamb. lib. 8. de Matr. tral. 4. cap. 2. §. 3. & c. 5. §. 6. Busemb. lib. 6. tral. 6. cap. 2. dub. 1. n. 5. & Comm.

3961 Ratio est, quia intentio se obligandi ad substantialia contractus, se tenet ex parte actus primi, & inde est de essentia contractus: inten- tio verò obligationem exequendi, sicut & ipsa executio, se tenet ex parte actus secun- di; actus autem secundus accedit actui primo, & ideo ejus defectus non tollit, sed stat cum substantialia contractus, ut in simili dixi de ju- ramento, & voto n. 1561.

3962 Hac ratione plures Sancti validum ma- trimonium inierunt, & illibatam castitatem fer- vaverunt, quoniam mutuum dominium cor- porum separari potest ab usu; pro quo omni- ñō lege Scotum in 4. d. 30. quest. 3. litt. D. ubi satis doctè ostendit, quo pacto validum fuerit matrimonium B. Virginis cum S. Joseph, & inviolatum castitatis votum remanerit.

